

CONTRA

nr 6 1991 (nr 100 från starten) årgång 17 Pris 25:–

**Det amerikanska förbudsfiaskot
Contra nummer 100!
Kryssningsroboten**

FRIHETENS RÖST
— för västerländsk demokrati —

CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift
utges sju gånger årligen
ISSN 0347-6472

Copyright Stiftelsen Contra

Eftertryck endast efter överenskommelse

Ansvarig utgivare

Anders Fjällström

Adress

Box 8052, 104 20 STOCKHOLM

Tel 08-654 95 52 (även 08-751 56 26)

Telefax: 08-654 95 52 (ring oss innan Du faxar)

Frihetens röst (telefon svarare) 08-652 48 99

Prenumeration

Minst 145, rekommenderat 200 kronor, per år.

Inbetalas på postgiro 85 95 89-4

eller bankgiro 261-2638.

Finland: Minst 95 mark per år.

Finländskt postgiro 1125 82-9.

Norge: Minst 145 norska kronor per år.

Norskt postgiro 1 99 82 77.

Danmark: Minst 145 danska kronor per år.

Danskt postgiro 1 69 06 98.

Medarbetare

Styrelseordförande: Géza Molnár

Redigering & Layout: Anders Fjällström

Redaktion: Christer Arkelors, Anders Fjällström,

Carl G. Holm och Benny Rung

Övriga medarbetare: Tommy Hansson, Bertil

Hägglman, Bertil Lindblom, Alf Norbäck, Arne

Sundström, Roger Söderqvist, Heidi Torbergson

samt Peter Hartvig, Köpenhamn, Allan C.

Brownfeld, Washington och Rune Westin, Sydney.

Annonser

Johannes Dirfeldt 0510-225 88

Länskontakter

Blekinge: Mats Mårtensson 0455-133 36

Bohuslän: Karl Gustaf Kleen 0523-315 10

Gotland: Alf Norbäck 0498-102 06

Gävleborg: Grette Blomgren 026-27 31 23

Göteborg: Magnus Ekelund 031-84 70 21

Halland: Jörn Alwerud, 0346-620 46

Jämtland: se Västernorrland

Jönköping: David Stavenheim 036-18 68 62

Kalmar: Se Jönköping

Kopparberg: se Gävleborg

Kristianstad: Ola Axelsson 0451-802 65

Kronoberg: Bengt Sjöberg 0372-147 21

Malmöhus: Mats Gunnarsson 0418-229 43

Norrbottnen: Elisabeth Olsson 0970-340 85

Skaraborg: Frank Wurm 0500-335 44

Stockholm: Claes Henriksson 08-761 28 36

Södermanland: Tibor Somogyi 0152-152 62

Uppsala: Hermann Schulze 018-35 81 28

Värmland: se Örebro

Västerbotten: Georg Norlin 0912-300 62

Västernorrland: Herbert Forsström 060-246 98

D.o: Stanley Skoglund 060-56 89 65

Västmanland: Michael Berg 021-270 33

Älvsborg: Evald Olsson 0531-112 65

Örebro: Karl-Edvard Heikvist 0581-132 22

Östergötland: se Jönköping

Danmark: Lise-Lotte Hartvig 31 10 88 72

Norge: Arne Styre 02-56 08 86

Nyland: Roger Wessman 90-76 69 37

Österbotten: Joakim Förars 961-21 14 04

Presslagd 1991-10-07

Vänersborgs Offset AB, Vänersborg 1991

CONTRA-NYTT

Contra nummer 100

Detta jubileumsnummer är lite annorlunda disponerat.

I stället för smånotiserna finner Du en återblick på en del av det som Contra skrivit genom åren. Dessutom berättar vi hur det går till att göra Contra. På sidan här intill finner Du en kort tillbakablick på Contras ursprung och utveckling.

Contra får rätt!, är rubriken på mittuppslaget. Men det gäller inte bara tidningsartiklarna. Så här diktade Carl-Anders Dexter i mitten av sjuttioalet – när vänstervågen var som starkast – på den första LP-skivan *Sånt som får mig att ilska till*:

*...En gång ska terrorns furstar
Få gå ut i sanningen ljus
Regimer byggda på våld och lögn
Raseras ska till grus
Då ska muren rivas ned
Och folken frihet få
Förutsättning för en verklig fred
Först då kan uppstå...*

Nytt box-nummer!

Contra byter postbox för att få närmare till posten. Den nya adressen är: Box 8052, 104 20 STOCKHOLM.

Omslagsbilden

"Leningrad" blir "Sankt Petersburg"

INNEHÅLL – CONTRA 6/1991

sid

3 **Contra nummer 100!**

Kort tillbakablick på Contras utveckling.

4 **Karelerna vill också ha självständighet**

Anders Fjällström samtalar med Ivan Savin från Karelen.

7 **Hong Kongs guvernör optimistisk**

Rune Westin intervjuar Hong Kongs guvernör.

8 **Tankar från resa till Vladimir**

Christer Roos besöker Vladimir, 20 mil öster om Moskva.

10 **Brev till Contra**

Contras läsare tycker till.

11 **Så här görs Contra**

En beskrivning av hur det går till att göra Contra.

12 **Contra får rätt!**

En återblick på det som Contra skrivit genom åren..

15 **Det amerikanska förbudsfiaskot**

Anders Fjällström om alkoholförbudet i tjugotalets USA.

20 **Kryssningsroboten**

Carl G. Holm om ett nytt hot från Tredje världen.

21 **Idrotten och Sydafrika**

Tommy Hansson om Sveriges bojkott av idrottsmän.

22 **Boknytt**

CONTRA nummer 100!

100 utgåvor är kanske inte någon imponerande siffra för en tidskrift. Men för en politisk tidning som under sjutton år drivits med ideella insatser, utan ekonomiskt stöd från myndigheter eller politiska partier, är det heller inte illa.

När Contra startade fanns en hel flora av vänstertidskrifter. En del av dem finns fortfarande kvar, men många har, trots presstöd eller generösa bidrag från meningsfränder i Statens Kulturråd, fått bita i gräset.

Om det blir en Contra nummer 200 vet vi ännu inte. Men ett gott tips är att ryktet om kommunismens och socialismens död är betydligt överdrivet. Det kommer därför även framledes att behövas en orädd tidning som försvarar individens frihet mot kollektivistiskt tänkande.

I december 1974 kom Contras första nummer. Det bestod av fjorton sidor som drogs upp på en handdriven stencilapparat. Bulletinen fick namnet *Progressiv Information*.

Då det under 1975 visade sig finnas ett betydande intresse för *Progressiv Information* kunde bulletinen snabbt förbättras, så att den mer liknade en riktig tidskrift. Redan från och med nummer 3/1975 kunde den tryckas i offsett. Originalen framställdes dock fortfarande med en skrivmaskin.

Med namnet *Progressiv Information* ville vi ge uttryck åt tidskriftens "framstegsvänliga" inriktning. Men eftersom "progressiv" ofta använts som beskrivning på kommunister och socialister uppstod ibland missförstånd. Dessutom kunde det naturligtvis vara en fördel med ett kort och slagkraftigt namn.

Från och med nummer 4/1975 fick tidskriften därför namnet *Contra*. *Contra* betyder "mot" på latin, och det kunde ju vara ett passande namn på en tidskrift som är motståndare till socialism och kommunism.

Under de kommande åren förbättrades redigering och layout successivt. Antalet utgåvor ökades: först till två fyrsidiga extranummer, utöver de ordinarie fyra utgåvorna, och sedan till sex nummer per år.

En avgörande förbättring kom med nummer 6/1978. Då började vi fotosätta texten. Men fortfarande var arbetet med att framställa av tidningen tidsödande och

ganska omständligt.

Fotosättningsapparaten frambringade texten i form av spaltbredda remsor, som sedan monterades upp till tidningssidor med hjälp av sax och klister. Underrubrikerna klistrades in för sig, och huvudrubrikerna gnuggades med "gnuggbokstäver". Vid korrekturändringar fick den felaktiga ra-

den sättas på nytt, varefter den korrekta texten klistrades över den felaktiga.

En helt ny era i framställningen av *Contra* inleddes med nummer 4/1988. *Contra* tog då steget in i dataåldern: tidskriften började framställas med hjälp av desk top-teknik. Det innebar, dels att layouten kunde göras ledigare, dels att allt arbete kunde göras direkt på bildskärmen.

Som kronan på verket kunde *Contra* 1989 införskaffa en reprokamera. I och med denna investering behärskar *Contra* hela framställningsprocessen – från manus fram till det att tryckeriet tar över. (Mer om detta längre fram i artikeln *Så görs Contra*.)

Till framtidsprojekten hör en utökning av utgivningstakten. En dator med skärm i A3-format (ett tidningsuppslag i naturlig storlek) finns också på önskelistan.

Men för närvarande saknas ekonomiska förutsättningar för att realisera sådana planer. □

Contra genom åren. Från stencilen "Progressiv information" till dagens Contra.

Karelerna vill också ha självständighet

Vid sidan av de mer uppmärksammade folkgrupperna i det nu sönderfallande sovjetimperiet finns en rad etniska minoriteter vars frihetssträvanden kommit i skymundan. En sådan folkgrupp är karelerna, som även de önskar självständighet och ett eget parlament.

Contra har samtalat med Ivan Savin från karelska Petroskoi, som besökte Sverige i september. Ivan Savin är styrelseledamot i Karelska folkets förbund.

Ivan Savin är i Sverige som privatperson, men han ser det ändå som sin uppgift göra så många svenskar möjligt uppmärksamma på det karelska folkets situation.

Karelska folkets förbund bildades 1981 under namnet *Karelska kultursällskapet*. 1988 erkändes förbundet officiellt. Då antogs också det nuvarande namnet. Sedan 31 oktober 1989 kan förbundet verka fritt. Samma dag blev Ivan Savin invald i styrelsen.

1989 blev det åter tillåtet att använda den karelska flaggan och det karelska vapnet. Den karelska flaggan är en vacker korsflagga av nordiskt snitt med ett svart kors på grön botten. Korset är omgivet av en röd rand.

Inget samröre med Finland

Karelska folkets förbund består huvudsakligen av kareler, men även ryssar i området stöder verksamheten. I förbundet ingår därtill personer ur folkgruppen vepser.

Ingermanländarna har däremot sin egen organisation,

främst beroende på att ingermanländarna talar finska. Karelerna och vepser har karelska som modersmål.

Från finsk sida betraktas karelskan ofta som en finsk dia-

lekt, men karelerna håller hårt på att de har ett eget språk – precis som esterna, vars språk också står finskan nära.

Skillnaden är dock inte större än att en finstalande med lite koncentration kan förstå 90–95 procent av det som sägs på karelska. Men detsamma gäller ju skillnaden mellan svenska och norska.

Någon anslutning till Finland, vilket framförts från finskt håll, vill de "äkta" karelerna inte veta av. Tvärtom önskar de så litet samröre med Finland som möjligt. Det finska språket förknippas allmänt med den kommunistiska läran, och Finland har alltid betraktats som opålitligt när det gäller förhållandet till Sovjetmakten.

Medlemmarna i *Karelska folkets förbund* hoppas på ett fritt Karelen med ett eget parlament. De inser dock att vägen dit är lång. Det finns bara 79 000 kareler i området, knappt tio procent av befolkningen, och hittills har karelerna inte ens varit betrodda att äga mark.

70 procent av befolkningen är ryssar. Övriga folkgrupper är finnar (3–4 procent), vepser (0,8 procent), ukrainare och vitryssar. I hela sovjetunionen bor endast 123 000 kareler.

Statistiken ljuger dock, eftersom många kareler är bokförda som ryssar. Efter Andra världskriget infördes passlagar, å la apartheid, som stipulerade att den etniska tillhörigheten skulle anges i det sovjetiska inrikespasset. Då det betydde förföljelser och indragna förmåner att vara av karelsk eller annan etnisk minoritet ljög många om sin etniska tillhörighet för myndigheterna.

Sedan hösten 1990 har karelerna kunnat ge ut en egen tidning: *Eget land – Karelska folkets tidning*. Tidningen som är fyrsidig och i tabloidformat kommer ut en gång i veckan. Upplagan är 2 400 exemplar – inte dåligt när man betänker läsarunderlaget.

Omställningsproblem
För människorna i Karelen har den nya tiden i Sovjet inneburit

Ivan Savin hoppas på ett fritt Karelen, men medger att vägen dit är lång. Karelerna utgör endast tio procent av befolkningen.

Ivan utanför hans egenhändigt byggda hus. Det här var första gången Ivan fick besök från Finland.

stora förändringar och inte så få omställningsproblem.

För bara några år sedan visste de nätt och jämt att Sverige och Västeuropa existerade. Den sovjetiska propagandan nämnde bara att förhållandena i de kapitalistiska västländerna var mycket sämre än i Sovjetunionen. Sverige beskrevs som en socialistisk stat.

Nu kan karelerna plötsligt resa utomlands. Och först nu har de fått veta att det var Sovjet som anföll Finland under Andra världskriget, och inte tvärt om!

Karelen är indelat 13 län, "kretsar". Som separata län räknas därtill städerna Petroskoi (Petrosavodsk på ryska) och Aunus.

Något lokalt politiskt inflytande har dock inte funnits inom länen. Alla politiska beslut har tagits central i Moskva. 80 procent av skatteintäkterna har gått direkt till centralmakten. Samma procentsats har gällt vinster från det karelska skogsbruket och från annan ekonomisk aktivitet.

Moskva har alltid betraktat Karelen som en koloni, vars naturtillgångar urskiljningslöst exploaterats. Karelerna har behandlats som mindre vetande.

Skogsbruket har bedrivits utan hänsyn till vare sig miljö eller

skogens återväxt. Centralmaktens byråkrater har fastställt vid skrivbordet hur många träd som ska fällas – utan att ta hänsyn till väderförhållanden, maskiner och arbetskraft.

Det har lett till att skogsarbetarna formligen dammsugit skogarna på allt i trädväg. Till sin hjälp har de haft stora skogsmaskiner med larvfötter som förstört marken och omöjliggjort återplantering.

skogens återväxt. Centralmaktens byråkrater har fastställt vid skrivbordet hur många träd som ska fällas – utan att ta hänsyn till väderförhållanden, maskiner och arbetskraft.

Under den kommande vintern finns stor risk för hungersnöd, vilket kan leda till hungerdemonstrationer och oroligheter.

För tre år sedan infördes ransonering av exempelvis smör, kött, underkläder, vodka. Men ransoneringskupongerna blir värdelösa när det saknas varor. Produkter som tvål, tandkräm och tvättmedel har karelerna inte sett till på sedan ransoneringen infördes.

Risk för hungersnöd

Som på andra håll i Sovjetunionen har levnadsvillkoren i Karelen blivit ännu sämre sedan Gorbatsjov införde glasnost och perestrojka. Tidigare fanns åtminstone möjligheten att åka exempelvis till Leningrad för att handla mat, men numer är varubristen stor även där.

Under den kommande vintern finns stor risk för hungersnöd, vilket kan leda till hungerdemonstrationer och oroligheter.

Svårast är det för pensionärer-

na. Deras pension på 180 rubel per månad – ett belopp som på svartabörsen motsvarar 18 svenska kronor – räcker inte långt.

Sedan centralmakten alltmer förlorat greppet över Sovjetunionens delrepubliker har det uppstått en "maffia", bestående av partifolk, poliser och andra myndighetspersoner vars privilegier inte längre upprätthålles av centralmakten.

Denna "maffia" kontrollerar (nu som tidigare) den ekonomiska aktiviteten i regionen. Det gäller även de hjälpförsändelser som skickas från väst. Att delar av innehållet försvinner är mer regel än undantag.

Ivan Savin varnar här för det sovjetiska Röda korset. Också där finns dessa personer ut den ryska nomenklaturen.

Därför är det viktigt att ansvariga från Röda korset i väst övervakar hela distributionskedjan så att inte varor kommer på avvägar.

Tillhörde Sverige

Området emellan Ladoga och Onega har bebotts av karelska stammar alltsedan 800-talet. I

Petroskoi, augusti 1991.

freden i Nöteborg 1323 delades Karelen mellan Sverige och Novgorod.

År 1478 besegrades Novgorod av Moskva, som därvid även införlivade Novgorods del av Karelen.

Under fredsförhandlingarna mellan Finland och Sovjetunionen 1920 i det estniska Tartu, förhandlingar som helt skedde över huvudet på karelerna, krävde Finland att även Östkarelen skulle tillerkännas Finland. Sovjetregeringen avvisade kravet, men i fredsfördraget stipulerades att Östkarelen skulle erhålla språklig och kulturell autonomi.

Så blev det inte. Som östkarrelsk kommissarie utsåg Lenin Edvard Gylling, som varit en av ledarna i det röda upproret i Finland. Nya karelska resningar kom därefter till stånd, men resningarna slog slutgiltigt ned av sovjettrupperna 1922.

Från 1923 var Karelen en sovjetisk delrepublik. Gränsen ändrades så att karelen skulle få en majoritet av ryssar. Det karelska språket förbjöds. Officiella språk skulle i stället vara finska och ryska.

Senare, under Stalins 1930-tal, utplånades även alla finska kulturinslag och Edvard Gylling och hans medhjälpare avrättades. Karelen förlorade sin status som delrepublik och blev en del av Ryssland.

Tvångsflyttningar

Den 30 november 1939 anföll Sovjetunionen Finland. En tvångsflyttning av kareler till andra sidan Onega inleddes, samtidigt som ryssar förflyttades i motsatt riktning. Somliga kareler förflyttades bort till Sibirien.

Tvångsflyttningarna medförde stora lidanden. Många kareler kom i vägen för sovjetiska eller finska gevärskolor. De kareler som deporterades med båt över sjön Onega utsattes för finskt bombflyg, något som den sovjetiska militären säkert räk-

nat ut på förhand. På andra sidan Onega tvingades de bo i jordkullor och livnära sig på det som de kunde hitta på marken.

Till de tvångsflyttade hörde Ivan Savins familj, som – förutom den då knappt ettåriga Ivan – bestod av Ivans mor och syskon. Fadern hade stupat under kriget. De lyckades överleva bara tack vare att de kunde stjäla potatis från kolchoserna i området.

1940, efter det finska vinterkriget, tvingades Finland avträda den finska delen av karelen till Sovjetunionen. 1941, under Fortsättningskriget, tog Finland tillbaka området, men 1944 återtog Sovjetunionen ånyo Karelen.

Ekonomisk frizon

Den Ryska Förbundsrepubliken vill nu göra Karelen till en ekonomisk frizon. Karelen ska tillsammans med St. Petersburg (f.d. Leningrad) och Viborg bli en port till Väst.

I samarbete med enskilda svenska politiker, och med hjälp av informationsmaterial som SAF tillhandahåller, får kareler-

na kunskap om hur en västerländsk marknadsekonomi fungerar. Det svenska materialet översätts till finska eller karelska. En del material publiceras även på ryska.

Det är kunskaper och tekniskt bistånd som karelerna önskar sig av Sverige; hjälp till självhjälp

i stället för almosor. I Petroskoi finns ett flertal småföretagare som gärna vill inleda samarbete med svenska företag. Petroskoi har också omfattande kontakter med sin svenska vänort Umeå, ett samarbete som bl a inneburit att en kurs i svenska startats.

Slutligen ville Ivan ställa några frågor till mig. Med hjälp av Tryggve Ericson, som följde med som tolk, försökte jag svara efter bästa förmåga.

Först och främst undrade Ivan över vilka som äger Contra, om myndigheterna kontrollerar verksamheten och om det råder brist på tidningspapper.

Ivan ville också veta vilka som läser Contra. Uttrycket "borgerliga personer" visade sig svårt att överföra till en sovjetisk begreppsvärld. I den den kommunistiska propagandan, både i Sovjetunionen och i Väst, har ju ordet borgare/bourgeoisie alltid används som ett skällsord.

Men när jag i stället förklarade, att Contras läses av personer som är emot socialism och kommunism sken Ivan upp, synbart till freds med svaret.

Nu kan karelerna ge ut en egen tidning; 'Eget land'. På första sidan från den 24 augusti i år förkunnas: Demokratien har segrat!

Hong Kongs guvernör optimistisk

Sir David Wilson blev den 14 maj 1991 den förste guvernör från Hong Kong att under sin ämbetsperiod besöka Sydney. Han förklarade bl a varför Hong Kong inte kan ta sig an den växande mängden båtflyktingar. Han målade upp en lysande framtid för den f d kolonin – även efter 1991 – men den bilden är väl närmast ett tjänsteåliggande.

Att investera i Hong Kong, som 1997 skall överlämnas till Kommunistkina, bör enligt Sir David Wilson inte orsaka fler sömnlösa nätter än att investera i somliga andra av de regioner företag i dag väljer att investera i.

Asien-Stillahavsregionen framstår enligt honom som en av de mest lovande vad gäller framtidens marknader. Logiskt sett ligger det inte i Kommunistkinas intresse att vända upp och ned på Hong Kong. Tvärtom borde de vara intresserade av att bibehålla Hong Kongs marknadsekonomiska system, framhåller Wilson.

David Wilson har stort förtroende för 1984 års deklaration mellan Storbritannien och Kommunistkina, i vilken Hong Kongs öde efter 1997 finns reglerat i form av en lång rad garantier från Röda Kina; bl a att:

- Hong Kong skall få behålla sitt marknadsekonomiska system minst ett halvt sekel efter maktövertaganden 1997...

- Hong Kong skall få behålla suveräniteten över sin egen ekonomi även efter 1997...

- Hong Kong-dollar skall förbli konvertibel med andra valutor efter 1997...

- Hong Kong skall inte åläggas att betala skatt till Kommunistkina efter 1997...

- Affärsmän i Hong Kong skall få fortsätta att investera och föra ut pengar som de önskar även efter 1997...

- Hong Kongs "Common Law"-system kommer att bevaras efter 1997...

Orsaken till Wilsons förtroende för att Kommunistkina skall hålla avtalet, finner man enligt honom själv i Röda Kinas traditioner att hålla internationella avtal.

Hong Kongs framtid

För att underbygga sin framtidsoptimism påpekar Wilson att Hong Kong kommer att bygga en ny flygplats med dubbel kapacitet jämfört med den nuvarande, samt nya hamnanläggningar, vägar och tunnlar. Ökade investeringar i utbildning och teknologi kommer bl a att resultera i uppförandet av ett tredje universitet i Hong Kong, The Hong Kong University of Science and Technology. Byggnaden kommer att finansieras med travintäkterna från The Jockey Club!

Wilson hävdade att 70 procent av företagen i en enkät uttryckte sig beredda att stanna i Hong Kong efter år 2000. Och varför inte, i en region där bara 20 procent av invånarna betalar skatt och där den maximala skatten för privatpersoner är 15 procent (16,5 procent för företag)? Ingen kommer dock att tvingas att stanna kvar om de inte vill.

Brittisk rättstradition

Men har då inte Kommunistkina visat en historisk tendens att intervensera i andras affärer och hur såg guvernören på möjligheten att kineser från det kommunistiska Kina tog med sig anhöriga och placerade dessa på politiska nyckelpositioner i Hong Kong?

– Det blir Hong Kong-bor som kommer att styra Hong Kong, inte medborgare från det kommunistiska Kina. Däremot vilar ansvaret på Hong Kong-borna att fortsätta att hålla fast vid den öppenhet, den demokrati etc som nu råder där, inklusive det brittiska "Common Law"-systemet, och att se till att de inte låter sig utsättas för påtryckningar från det kommunistiska Kina.

En av det fria samhällets främsta hörnstenar är friheten att uttrycka sig fritt och kritisera maktinnehavarna. Är inte risken stor att Kommunistkina reagerar om det går för

långt, och att man för att få slut på kritiken ser sig villiga att offra de fördelar ett marknadsekonomiskt Hong Kong erbjuder?

Wilson hänvisade igen till avtalet mellan Storbritannien och Kina, som han ansåg förhindra ett sådant agerande från Röda Kina.

– En ömsesidig regel gäller här. Om Hong Kong inte vill att Kina blandar sig i dess affärer bör Hong Kong inte blanda sig i Kinas.

Hong Kong har ingen legitim rätt att peka finger mot Kina, och även om jag menar att man i Hong Kong måste fortsätta att uttrycka sig fritt måste man gå mycket varligt fram – även om man respekterar denna frihet – eftersom de till ytan är en så liten region. Det gäller att handla med eftertanke.

Nej till båtflyktingar

Legitimerar inte den brist på arbetskraft som ofrånkomligen måste ha uppstått som en konsekvens av den tilltagande emigrationen ett visst intag av båtflyktingar som ju kan täppa igen hålen?

Wilson sympatiserade i grunden med flyktingarnas dilemma, men angav två huvudskäl till varför han inte ansåg det:

– För det första kommer miljontals flyktingar från det kommunistiska Kina till Hong Kong, och här talar vi om ett tillskott på arbetskraft etc som vi redan nu har svårt att tillmötesgå. För det andra är det så att om vi till äventyrs skulle ta emot dessa flyktingar skulle det uppmuntra andra (inklusive anhöriga) att följa efter. Hong Kong har med sina fem och ett halvt tusen invånare per kvadratkilometer helt enkelt inte kapacitet att hantera en sådan situation. (Inte minst skulle situationen med flyktingar från kommunistiska Kina bli explosiv efter 1997.)

Sir David Wilsons framtidsoptimism är inspirerande, men en balanserad slutanalys är viktig. I samband med mitt sammanträffande med Penny Wensley (Australiens generalkonsul i Hong Kong), vid tidpunkten för massakern på Den Himmelska Fridens Torg i Peking, erkände hon, att att hon bara någon månad innan massakern skickat till Canberra den mest optimistiska analysen någonsin av Kommunistkina.

Detta visar hur hastigt och oväntat de politiska vindarna kan vända i totalitära stater, tvärtom alla experters förväntningar. □

Tankar från resa till Vladimir

Christer Roos besökte Vladimir i början av juli, tillsammans med sin son som deltog i en idrotts-tävling för döva. Vladimir ligger 20 mil öster om Moskva.

I detta resebrev förmedlar han sina intryck från besöket.

Det sovjetiska Aeroflotplanet till Moskva är smutsigt och slitet.

I Moskva möts vi av den buss som ska ta oss till Vladimir, ett tjugotal mil öster om Moskva. Bussen ska enligt uppgift vara luftkonditionerad, men under de tre, fyra timmar resan varar varierar temperaturen mellan +10 och +32 grader. Knappt har färden börjat förrän luftkonditioneringen helt brakar samman, och vi i som sitter i bussen blir

översköjda av vätska som droppar från taket.

Halvvägs mot Vladimir stannar vi vid en rastplats. Raststugorna vid vägen är riktigt fina och vittnar om stor snickarglädje. Svetten rinner. Det här ska vara den varmaste dagen på 100 år!

Längs väggkanten på den gropiga och halvfärdiga vägen till Vladimir står ett otal Ladabilar som fått motorstopp i värmen. Männen står böjda över motorn. Deras bastanta kvinnor står bredvid, i storblommiga klänningar, med korslagda armar.

Vi passerar byar med fallfärdiga hus. Utanför sitter invånarna och betraktar den förbipasserande trafiken. Vi vinkar till dem, men de vinkar inte tillbaka. Gummor i hucklen säljer potatis, ägg, morötter och gurkor vid väggkanten. Ett par små-

pojkar kommer gående med mjölkkrukor, en scen som får mina tankar att vandra tillbaka till slutet av fyrtioalet.

Långa köer

Sent på söndagskvällen är vi så framme i Vladimir. Hotellet är byggt så sent som 1986, men hissen till det 14 våningar höga hotellet fungerar inte. Vi upptäcker också snart att det saknas vatten. Det hade varit nog så irriterande i normala fall, men det här är alltså århundradets varmaste dygn!

Vladimir har ungefär lika många invånare som Malmö. I stadens centrum hittar vi kyrkor med gulddekorationer. Strax utanför staden ligger ett kärnkraftverk och alldeles intill ett oändligt antal grå hyreshus, med hammaren och skäran i rött på hustaken.

Vi vandrar mellan fallfärdiga småhus i hettan. En tjock och illaluktande luft slår emot oss. De trasiga fönterrutorna har ersatts av säckväv eller gamla tidningar. Kutryggiga kvinnor med rynkiga ansikten står med sin hink vid vattenpumpen.

I människornas ansikten anar jag uppgivenhet och ledsnad över det drygt sjuttioåriga system som inte förmått att ge dem ett bättre liv. Ett system som inte ger människan frihet, ansvar och stimulans, utvecklar inte den mänskliga hjärnans obegränsade möjligheter.

De finns inte många bilar eller cyklar i Vladimir. De flesta persontransporterna sker med smutsiga och illaluktande bussar, men också elbussar hör till stadsbilden. Trottoarena är fyllda med gående. Där finns också gatuförsäljare som bjuder ut tuggummi, grönsaker och beagnade kläder.

Överallt är det långa köer: till gatuförsäljarna med gamla kläder och till de oansenliga butikerna, som knappt förtjänar att kallas butiker. Där hittar vi ett fåtal dyra köttbitar och omogen frukt. Brödbutikerna är dock välförsedda med bröd till lågt pris. En del butiker har kassaapparat, men kulramen kommer oftare till användning.

Den officiella valutakursen är 10 svenska kronor (eller en amerikansk dollar) för en rubel. För turister gällde en bättre turistkurs: 1 rubel per krona.

Min nyvunne ryske vän, tolken Paul från Moskva, berättar att medellönen för en arbetare

Ladabil framför ett av de många monument som hyllar kommunismen.

Bensinkö utanför Vladimír.

ligger på 300–400 rubel per månad, medan yrken som kräver längre utbildning ofta innebär sämre betalt. Paul behärskar spanska och engelska, efter ett förflutet i Mozambique.

Arbetsveckan verkar vara på 40–42 timmar. Bakom vårt hotell pågår ett husbygge. Arbets-tempot är lågt och verktygen dåliga.

Nästa morgon är sex av de sjutton nationsflaggorna utanför hotellet stulna, bl a den svenska. Risken att bli bestulen är för övrigt mycket stor. Hotellrummen länsas med stulna nycklar. Jag tvingas därför att ständigt bära med mig kamera, videokamera, pass, flygbiljett och pengar i form av rubel, dollar och kronor.

En Big Mac i Moskva

På hotellet tigger några ynglingar cigaretter och tuggummi. De vill också sälja ryska flaggor, uniformer och militärmössor till oss. Påstridiga frågar de om de får köpa våra kläder, armbandsur och kameror – för rubel.

Jag sätter mig ned med några av dem, som talar engelska, och framhåller min syn på saken. Jag ber dem upphöra med kortsiktiga, svarta affärer, med dollar och valutaväxling, och i stället samlas i grupper och diskutera vad de kan göra för sin och sina barns framtid, i ett land med enorma naturtillgångar, där skog

och mineraler ligger outnyttjade p g a bristfällig teknologi och ett outvecklat kommunikationsnät. Grabbarna svarar "kanske det" och rycker uppgivet på axlarna.

Bussresan till grannstaden Suusdal tar omkring en timma. Suusdal har många fina rysk-ortodoxa kyrkor, som under en tid varit fångelser, men som nu inhyser småbutiker, bl a en affär för turister, där endast västvaluta är gångbar.

Jag växlar till mig rubel svart av några efterhängsna yngre män, till en kurs av 4 rubel per krona. Sedermera i Moskva kostar mig en Big Mac med pommes frites och cola 4 kronor på den nyuppförda hamburgerres-

taurangen. För moskvabon kostar motsvarande mål en hel dagslön!

På kvällen när vi kommer tillbaka till vårt hotell fungerar äntligen hissen. Och det finns varmvatten! På en gammal svartvit TV visas *Dallas* – med både ryskt och amerikanskt tal – och tecknade Disneyfilmer. Övrigt visat man också en film om Raoul Wallenberg, delvis med svenskt tal. I anslutning till filmen lämnas telefonnummer, som den som har upplysningar att lämna kan ringa!

Fem dollar för stämpel

På natten funderar jag – eftersom det är för varmt för att sova – över vad de flitigt avporträt-

terade Engels, Marx och Lenin lagt grunden till. Ett land som sänder upp sputnikar och engagerat sig ekonomiskt och militärt i många länder, men som inte kan producera användbart toalettpapper på rulle! Det papper som finns är glatt och ser ut som smörgåspapper.

Den som reser till Sovjet bör ta med sig eget toalettpapper. Våtservetter, tuggummi och flasköppnare kan också vara bra att ha med sig. Men lämna smyckena hemma!

Nästa kväll är det kulturkväll med sång, dans och pantomimteater. Kanske resans höjdpunkt. Arrangemanget är av hög klass i en vacker teatersal. Fin mat serveras – säkert lyxmat för sovjetmedborgaren, om inte rena utopin.

Jag lämnar Moskva med en rad bestående intryck: barn i dåliga kläder och skor, de långa köerna till Leninmausoleet, den välsmyckade tunnelbanan, världens största McDonaldsrestaurang med dess enorma köer.

I passkontrollen vid flygplatsen ber jag om att få en stämpel i passet. Det går bra, säger passkontrollören, men då vill han ha fem amerikanska dollar i handen.

Ombord på SAS-planet njuter jag av den fräscha inredningen, av maten och kaffet. □

Gatuhandel i Suusdal.

BREV TILL CONTRA

Nu är det dags att skriva nya insändare om aktuella ämnen. Vad anser Du om Gorbatjov, Jeltsin – eller Bert Karlsson? Vad blir det av Bildts regering? Tyck till i en insändare!

"Fördelning" ingen lösning

Den 3 juni skrev miljöpartisten Fiona Björling en tendentiös artikel i dagspressen. Hon skrev bl a: "De skriande orättvisorna i den globala resursfördelningen måste bli den absolut centrala frågan i Brasilienkonferensen om miljö och utveckling (...). Framtidens miljö avgörs av hur rika länder handskas med utvecklingsfrågor och intressekonflikter mellan Nord och Syd".

Demografiexperter som redan länge hävdar att roten till u-världens svält och skövling av naturen är befolkningsexplosionen tystades redan på 1960-talet. De betraktades av vänstern som reaktionärer eller rasistiska budbärare och bemöttes med förakt. Samma öde röntes läran om befolkningsoptimum, alltså den folkmängd som är bäst för ett land om det ska kunna uppnå högsta genomsnittliga levnadsstandard.

Tredje världens människor framstod i ett romantiskt skimmer. (Ungefär som "ädla vildar" hos Rousseau.) U-landsmänniskorna ansågs vara generösa, barmhärtiga och goda, medan vi västerlänningar ansågs vara giriga, egoistiska och onda. Vänstervågen, inspirerad av Maos "kulturrevolution" svepte undan alla forskningsrön och allt förnuft. Det var då som befolkningsoptimum blev ersatt med Nord-Syd-dogmen, enligt vilken det "giriga" Nord suger ut det "oskuldfulla" Syd.

Så här skriver Sven Lindquist i häftet om Wu Tao-tzu (Aldus/Bonniers 1967): "Vi kunde förflytta vårt befolkningsöverskott till tre kontinenter (...) U-länderna kan inte upprepa detta (...) De gav oss ett "lån" för vår utveckling. Det krävs nu tillbaka med ränta."

Man blir skräckslagen av denna omvända rasism. Att vissa av Tredje världens folk, t ex araberna, redan expanderat från Indus i öster till Atlanten i väster, från Kaukasus i norr till Indiska oceanen i söder, omnämns inte. Plundring, slavhandel och rovdrift har följt mänskligheten från dess vagg, det har aldrig varit någon egenhet för enbart västerlänningar.

Fiona Björlings resonemang följer samma dogmatiska mönster: Industrivärlden är boven, och u-världen är offret. Botemed-

let ser hon inte i bromsandet av nativiteten till för varje land lämplig nivå, utan i "resursfördelning". Jag skulle gärna vilja veta hur den påtänkta fördelningen skulle ske i en värld vars befolkning fördubblats på två decennier.

Ska en övernationell myndighet äga hela jordens resurser. En grandios världsspännande planeekonomi, där halva jordklotets invånare skall producera för brinnande livet för den andra halvan, som fördubblas vartannat årtionde? Några andra vägar till "rättvis resursfördelning" än den misslyckade marxistiska modell som miljöpartiet anammade finns inte. Det blir inte någon "småskalighet", utan stegrad produktion, råvaru- och energiåtgång och i slutledet en världsspännande, aldrig skadad hungersnöd.

Utän drastiskt minskade födelsetal blir den "fördelningen" omöjligare och omöjligare för varje år. Man kan dela en limpa på två och upphålla livet. Man kan dela den på fyra och alla fyra får svälta. Delar man den på ännu fler svälter alla ihjäl, om inte den starkaste dessförinnan mördat de andra.

Visst existerar en konflikt mellan Tredje världens diktaturer och västvärldens demokratier. Denna konflikt har enväldshärskarna i Sovjetunionen skapat och vårdat. Det var bekvämt att utge sig för att vara de fattiga staternas beskyddare, värva proselyter och terrorister som förespeglats en paradisk framtid när "proletariatets diktatur" segrat i världen.

Konflikten som många föredrar att kalla Nord-Syd har ytterligare en dimension: Den är baserad på religiösa irrläror om de "otrogna fiendskap till islam", västerlandets förbund med Satan, som hindrar islams "rättmätiga plats i världen".

Problemet är omnämnt i Lindquists häfte på sidan 131, där Herbert Tingstens intryck från en resa 1954 citeras:

"...en katastrof, ett raskrig, vare sig i form av revolution eller massmord, ett blodigt besegrande av de vita..."

Denna dröm att besegra "de vita" är latent i Tredje världen. Tagande av gisslan bland "de otrogna" är en delseger. Drömmen finns kvar oavsett vilken resursfördel-

ning Miljöpartiet föredrar.

Arabiska Scudrobotar över London, Paris eller New York skulle ha väckt samma skadeglädje bland de missledda massorna, som robotarna över Tel Aviv.

Men det finns säkert inte med på dagordningen vid miljökonferensen i Brasilien 1992.

Marek Zyto

Fel om koldioxid

Jag läste Anders Fjällströms artikel om växthuseffekten med stort intresse. Den förtjänar vidare spridning.

På sidan sju sägs det att "de gröna växterna avgav mindre koldioxid till atmosfären" etc.

Gröna växter avger inte koldioxid, utan förbrukar/absorberar koldioxid.

Är det ett feltryck eller har jag missuppfattat det hela.

Bengt Holmström

Det är riktigt: gröna växter tar koldioxid från atmosfären. Det framgår indirekt senare i artikeln, där det sägs att en högre koldioxidhalt gynnar växtligheten.

Delar av min artikel bygger på ett TV-program producerat av engelska Channel 4, och någonstans mellan ljudspår och färdig artikel har felet smugit sig in.

Jag har tyvärr inte kvar programmet så att jag kan kontrollera källan, men en rimlig tolkning är att det i stället för "de gröna växterna" borde stå något om den "biologiska aktiviteten", dvs djurs och mikroorganismers utandning av koldioxid.

Avsikten med min artikel var inte att komma med ett "expertutlåtande", till det räcker knappast mina gymnasiekunskaper i biologi, utan att påvisa att den sk växthuseffekten är en teori som långtifrån är oomvittad.

Det är detsamma som gäller en rad andra vetenskapliga "sanningar" som i själva verket bara är mer eller mindre kvalificerade gissningar.

Anders Fjällström

Så här görs CONTRA

För att ett nummer av *Contra* ska komma till krävs insatser av en rad medhjälpare. Huvuddelen av arbetet sker på idéell basis. Det gäller alla moment – från skrivandet av artiklar, till adressering och kuvertering av den färdiga tidningen.

De idéella insatserna är en förutsättning för att det ska gå att driva en tidning som *Contra*.

Materialet till *Contra* kommer från ett stort antal medhjälpare. Somliga skriver många och långa artiklar, andra någon enstaka gång då och då, men alla insatser behövs för att göra *Contra* omväxlande.

Material till "gula sidorna", sidorna med smånotiser, kommer ofta från läsekreten – i form av urklipp ur lokala tidningar. Och det är naturligtvis *Contra*'s läsare som står för innehållet på insändarsidan.

Utländskt material får vi från ett hundratal utländska tidskrifter. Vi samarbetar med en del utländska tidskrifter, vilket ger oss möjlighet att helt eller delvis trycka av deras artiklar. Från andra tidskrifter hämtar vi material till notiser eller idéer till egna artiklar.

En enkel, men ändå givande, åtgärd är att bevaka de offentliga utredningar som publiceras. Det är inte alltid den övriga pressen uppmärksammar de utredningar som är av särskilt intresse för *Contra*'s läsare. Dessutom håller vi ett öga på nya lagar, samt på motioner och propositioner i Riksdagen. Ibland beställer vi särtryck av offentlig statistik, tex över skatter och deras användning.

Räcker materialet?

Arbetet med kommande nummer börjar så snart det föregående gått till tryckeriet.

Men huvuddelen av det redaktionella arbetet sker under de sista tre veckorna fram

Här pågår sättning och redigering. Allt layoutarbete görs på datorskärmen, varefter de färdiga sidorna tas fram med laserskrivaren till vänster.

till "deadline".

Inledningsvis går vi igenom de insända re, artiklar och bokrecensioner som kommit *Contra* till handa. Det kan vara artiklar som skrivits i samråd med redaktionen, eller sådana som tillkommit på skribentens eget initiativ. Somligt kan användas direkt, medan annat kräver omfattande språkliga justeringar.

Undantagsvis refuseras texter som inte passar i *Contra*, eller som på andra grunder bedöms som olämpliga. Eftersom vi själva alltid har någon eller några artiklar "på gång" går vi också igenom det egenproducerade materialet.

Vi försöker nu bilda oss en uppfattning om textmaterialets omfattning: Räcker materialet till en tidning, eller måste vi skriva, eller på annat sätt skaffa fram, fler artiklar? Det gäller att blanda innehållet så att tidningen blir varierad. Kanske någon artikel bör stå över till kommande nummer för variationens skull?

När vi väl kommit fram till vilka artiklar som ska vara med sker en grovplanering av sidorna. Det gäller, enkelt uttryckt, att få texten att sluta där sidorna slutar. Målsättningen är också att artiklarna ska vara sammanhängande – läsaren ska slippa bläddra fram och tillbaka i tidningen. Därför blir redigeringen lite extra knepig.

Andra redigeringsprinciper är att artiklar på två sidors längd bör bilda ett uppslag (det blir snyggast så), och att de intressantaste eller mest aktuella artiklarna, om möjligt, bör komma först i tidningen.

Fasta avdelningar är de två (eller tre) sista sidorna, som är reserverade för bokrecensioner, och sidorna 11–14 med smånotiser. Sidan två är reserverad för innehållsförteckning och "Contra-nytt". Återstår för artiklar: 16 sidor.

När innehållet spikats gäller det att hitta bilder och illustrationer. I bästa fall

(Forts. på sidan 14)

CONTRA får rätt!

De åsikter som Contra fört fram har ibland betecknats som "extremistiska" av våra motståndare. Men på punkt efter punkt har verkligheten gett Contra rätt. Här är några exempel på det Contra skrivit:

Redan i Contra nummer 4 1975, någon månad efter Sydvietsnams fall, berättade Contra i artikeln *Vad händer nu i Indokina* om hur Sydvietnam snabbt förvandlades till en hårdhänt kommunistisk diktatur. Många andra tidningar skrev vid samma tid i positiva ordalag om ett "befriat Vietnam".

I samma nummer skrev vi om det ekonomiska undret Taiwan, ett land som Contra haft anledning att återkomma till, och om Castros Kuba med 40 000 politiska fångar.

I numret dessförinnan, nummer 3/1975, berättade vi sanningen om befrielseörelsen UNITA i Angola och dess ledare Jonas Savimbi.

Ännu 1990 beskrevs UNITA i svensk monopol-TV som sydafrikastödda terrorister.

Myten om att socialism skulle vara bättre för miljön än kapitalism är numer vederlagd (även om somliga miljöpartister inte förstått det). Men det var först efter de östeuropeiska kommunistdiktaturens fall som massmedia i allmänhet började skriva om de stora miljöproblemen i Öst.

Contras läsare kunde redan i nummer 5/1977 läsa att "socialismen är en miljöfara".

Artikelserien *Kommunistiska maktövertaganden* behandlades i nummer 5/1978 kuppen i Afghanistan, det kommunistiska maktövertagande som utgjorde

preludiet till det långdragna sovjetiska ockupationskriget. Det skulle dröja tio år innan Afghanistankriget väckte nämnvärd reaktion i övriga medier.

Kommunistkina hör till de länder som Contra ofta behandlat. I nummer 3/1979 berättade vi om dödsstraff och offentliga avrättningar i Kina.

Redan i nummer 5/1979 tog Contra upp förtrycket i Ceausescu Rumänien.

I samma nummer behandlade vi rätten att välja alternativa skolor, en inställning som, till skillnad från synen på Ceausescu, fortfarande är kontroversiell.

Om Sovjets militära intressen i Skandinavien handlade nummer 6/1979 bland annat om.

Där behandlade vi också den "kommunistiska förintelsen": minst 143 miljoner människor har förlorat livet på grund av kommunismens grymheter. Serien *Kommunistiska maktövertaganden* hade kommit fram till de baltiska staterna.

I slutet av sjuttioalet var vi rätt ensamma om att på allvar fördöma Sovjet och kommunismen. Kritik mot USA var desto vanligare.

Situationen i Östtyskland, som så bjärt avvek från myten om det "Östtyska undret", började monolets kanaler beröra först sedan Berlinmuren rivits. Contra har ofta skrivit om Östtyskland - tex i nummer 1/1980.

Vad händer nu i

Indokina?

1975
1979
1980

Dödsstraff i Kina

...

Marknadsekonomi - den bästa u-hjälpen

...

Rätten att välja alternativ skola

...

Sandinisterna värre än Somoza!

...

Radio Free Europe

...

☞ I nummer 6/1980 berättade vi om *Radio Free Europe*, den amerikanska radiosändaren som sedan 1950-talet sänder nyheter och information till Sovjet och Östeuropa.

☞ Sandinisternas övertagande av makten i Nicaragua innebar att landet bytte en diktatur mot en annan. Det kunde *Contra* berätta redan 1981.

☞ Yttrandefriheten tillhör *Contra*s hjärtefrågor. Radio- och TV-monopolet begränsar yttrandefriheten, framhöll vi i nummer 6/1982. *Contra* har också skrivit om 1960-talets "piratradio" *Radio Nord*, och om Radionämndens partiska beslut.

Först 1991 – mycket tack vare Claes Nydahls kamp för yttrandefriheten i etern med *Radio Nova* – börjar den allmänna opinionen komma ifatt *Contra*s åsikter.

☞ I nummer 6/1985 berättade vi om hur myndigheterna hindrade en frikyrkoförsamling i Uppsala att bedriva lågstadieskola. Då var församlingen i fråga nästan okänd. Dess namn: *Livets ord!*

☞ Nationalsocialism (nazism) och annan socialism är i grunden samma sak. Därför är det fel att, som så ofta görs, placera nazistpartier "till höger".

Det har *Contra* förklarat i en rad artiklar. Text i artikeln *Kommunazismen* (6/1985).

☞ *Contra* är till för Dig som vill vara välinformerad om nya ideologiska strömningar. Det dröjde länge innan begreppet *nyliberalism* blev allmänt känt. *Contra* har beskrivit den nyliberala ideologin, exempelvis i nummer 4/1986.

☞ Ett av *Contra*s syften är att publicera material till stöd för marknadsekonomin. I nummer 1/1988 berättar vi om att det inte

är allmosor u-länderna behöver – utan kapitalism. 1991 deklarerar den nya borgerliga regeringen att de vill avskaffa u-hjälpen till kommunistdiktaturer som Kuba och Vietnam.

I samma nummer kunde *Contra* avslöja att Sverige samarbetar militärt med Kommunistkina. Det samarbetet fortgår alltjämt, men övriga media tiger.

☞ Censur är inget som en frihetsvänlig tidning som *Contra* förespråkar. I artikeln *Videon – myt och verklighet* (2/1988) beskrevs verkligheten bakom myten om det fruktansvärda "videovåldet". Artikelns författare motsätter sig alla former av filmcensur.

☞ Att Miljöpartiet är ett vänsterparti, kunde *Contra* berätta redan inför 1988 års val. I artikeln *Miljöpartiet – mer rött än grönt*.

☞ Den svenska alkoholpolitiken behandlades i *Contra* nummer 1/1989. Vi berättade om det märkliga i att alkoholsvaga drycker (öl) beskattas hårdare än alkoholstarka (vin och sprit). Våren 1991 hade ansvariga politiker också uppmärksammat frågan och justerat skattesatserna.

☞ Gigantiska problem hotar i Sovjet berättade *Contra* i juni förra året (4/1990). Men inte ens *Contra* kunde förutspå att kuppöversöket mot Gorbatsjov skulle få den vändning det fick!

☞ En myt som omhuldas av såväl fack som arbetsgivare är att lönerna i Sverige skulle vara högre än i jämförbara länder.

I *Contra* 7/1990 förklarades att *lönekostnaderna* (lönen inklusive skatt och arbetsgivaravgifter) är höga, men att den svenska löntagarens inkomst – både brutto och netto – ligger på jumboplatser bland OECD-länderna.

Angolas kamp mot kommunistdiktaturen

Förtryckets Rumänien

"Kommunazismen"

Radiomonopolet - 500 år gammal syn på yttrandefriheten

Videon - myt och verklighet

Läglänlandet Sverige

Med reprojekameran görs rasterade kopior, i valfri storlek, av de bilder som ska vara med i tidningen.

(forts. från sidan 11)

har artikelskribenten bifogat egna bilder, men ibland måste vi leta fram bilder ut Contras lilla – men variationsrika – bildarkiv, eller köpa bilder från någon bildbyrå. Andra gånger plockar vi helt enkelt fram kameran och tar egna bilder.

Bilder är dock sällan någon huvudsak för Contra. Målsättningen är att omkring en fjärdedel av spaltutrymmet ska vara bilder. Då tar bilderna inte upp alltför mycket plats, men sidorna blir ändå inte så kompakta. Uppstår det utrymmebrist har dock texten alltid företräde. Det är bara om vi kommer över särskilt intressanta och ovanliga foton som dessa tillåts breda ut sig.

Teknisk framställning

Nästa steg mot en färdig tidning är den tekniska bearbetningen. Den består av fem huvudsteg: sättnig, sidbrytning, bildrepro, utskrift av original och bildmontering.

Först måste texten sättas, dvs skrivas in med hjälp av ett ordbehandlingsprogram. Ofta krävs här språkliga justeringar, om ändringar inte redan gjorts i manus. Många gånger saknas underrubriker, vilka måste tas fram med ledning av textinnehållet.

När texten så är inskriven bryts texten till spalter, direkt på bildskärmen, med ett sidbrytningsprogram. Det program som Contra använder heter *Page Maker* och är lättarbetat men ändå tämligen avancerat.

Samtidigt med sidbrytningen tas huvudrubriker fram. Ibland har artikelförfattaren förslag till huvudrubrik, som kanske kan användas, men ofta får vi själva hitta på även huvudrubrikerna.

Att komma på en bra rubrik kan vara nog så besvärligt. Den ska gärna vara kort och slagkraftig, antyda om artikelinnehållet och – framförallt – locka till läsning.

Vid sidbrytningen lämnas luckor för de

De reproducerade bilderna monteras in på de färdiga textsidorna. Som "klister" används ett specialvax, avsett för ändamålet.

bilder som senare ska monteras in. Ibland kanske en teckning passar bättre som illustration än ett foto, eller också saknas lämpligt foto. Vi har då tillgång till ett tusental teckningar på diskett. På "gula sidorna" gäller Bertil Lindbloms skämtteckningar.

Sist av allt sammanställer Carl Holm sina notissidor, detta för att notiserna ska vara så aktuella som möjligt.

De färdiga sidorna skrivs ut med Contras laserskrivare. Vi använder en avancerad amerikansk skrivare som ger betydligt bättre utskrifter än en vanlig laserskrivare för kontorsbruk. Vanligtvis behövs flera utskrifter, med påföljande justeringar och korrekturändringar, innan vi är helt nöjda.

Korrekturläsningen är ett kapitel för sig, och en betydligt svårare konst än de flesta föreställer sig.

Nu är det dags för bildrepro, dvs vi gör med hjälp av vår reprojekamera rasterade kopior av de foton som ska vara med i tidningen. Bilderna klistras sedan in på de

utskrivna sidorna.

Vad som därmed åstadkommit är ett *plattsiktoriginal*, färdigt för tryck. Originalen skickas till tryckeriet som på fotografisk väg framställer tryckplåtar.

Häftning för hand.

Om framställningen av Contra så långt skett med modernaste teknik, är den slutliga behandlingen desto enklare. Från tryckeriet kommer tidningen i form av ark i A3-format. Med hjälp av en enkel plockställning och ett par häftapparater plockas och häftas tidningen för hand.

Om detta arbete utfördes av betald arbetskraft vore det givetvis en dålig affär. Men när frivilliga medhjälpare gör arbetet, under en kväll, kan de på några få timmar spara in ett par tusenlappar åt Contra, pengar som så väl behövs för att få verksamheten att gå runt.

Kvar återstår endast kuvertering och etikettering, vilket också utförs ideellt. □

Hos tryckeriet görs på fotografisk väg tryckplåtar av de färdiga Contra-sidorna. Sedan är det dags att köra igång tryckpressen.

Det amerikanska förbudsfiaskot

Åren 1920 till 1933 var all försäljning, tillverkning och distribution av alkoholdrycker förbjuden i USA. De åren brukar kallas *förbudstiden*.

Syftet med förbudet var gott. Myndigheterna ville minska brottslighet och sociala problem och reducera skattebetalarnas kostnader för fängelser och fattighus.

Men inget av dessa mål uppnåddes. Under förbudstiden *ökade* istället alkoholkonsumtionen. Och på köpet växte en ny och välorganiserad brottslighet fram.

Förbudstiden har skildrats i otaliga amerikanska "gangsterfilmer". En av de första var *Samhällets fiende nummer ett*, från mitten av trettiotalet, med James Cagney i huvudrollen.

Filmen beskriver, på ett för den tidens Hollywood ovanligt verklighetsnära sätt, förhållandena kring alkoholförbudets införande. Vi får vara med om den allra sista dagen innan förbudet, då ägarna till salooner och spritbutiker säljer ut sina varor till reapriser och deras kunder åker hem med billaster av spritflaskor. Filmen berättar vidare om hur illegala tillverkare och distributörer mycket snabbt tar över marknaden.

Gangsterfilmernas värld speglar till inte obetydlig del den verkliga utvecklingen. Det var under förbudstiden som den organiserade brottsligheten – Maffian – växte fram.

Drycker blev starkare

En märklig omständighet kring alkoholför-

budet var att det infördes under en tid då alkoholkonsumtionen stadigt sjönk. Från 1910 till 1919 *halverades* alkoholförsäljningen, från sex till tre liter per capita och år. Året efter förbudets införande, 1921, var konsumtionen visserligen ännu lägre: en liter ren alkohol per capita. Men huvudorsaken till denna rekordlåga siffra var den ekonomiska depressionen. Redan 1922 var konsumtionen åter uppe i tre liter per capita och år, för att 1929 ha stigit till fem liter.

Siffrorna över konsumtionen visar dock inte hela sanningen. Det var inte bara så att konsumtionen, efter den inledande bottennoteringen 1921, kom att öka. Alkoholförbudet ledde också till att konsumtionen överflyttades från alkoholsvaga till alko-

holstarka drycker.

Risken för att upptäckas av polisen var tillverkarnas och distributörens överhängande problem. Det fick dem att inrikta sig på mer koncentrerade produkter. Bryggandet av öl fick ge vika för tillverkning av spritdrycker.

Förändringen av priset på olika drycker avspeglade denna trend. Medan priset på öl snabbt ökade med 700 procent, ökade priset på starkvin med 433 procent. Samtidigt ökade priset på whiskey och andra starka spritdrycker med bara 270 procent.

Det skedde inte bara en överflyttning från svagare till starkare drycker. Dryckerna i sig blev också starkare. Såväl öl som vin och spritdrycker kom att innehålla mer alkohol än tidigare. En whiskeysort kallades

Det blev faktiskt lättare att komma över alkoholdrycker under förbudstiden. De illegala krogarna var efter ett tag fler än de barer och salooner som tvingats stänga.

t ex White Mule Whiskey, ett namn som indikerade att produktens effekt hade vissa likheter med en åsnespark. Beräkningar har gjorts som ger vid handen att alkoholstyrkan på de flesta drycker var 50 procent högre under förbudstiden, jämfört både med tiden före alkoholförbudet och tiden efter det att förbudet avskaffats.

Färre nykterister

Konsumtionsmönstret vad gäller alkoholförtäring förändrades under förbudstiden. Alkoholförbudet ledde till att efterfrågan på alkohol steg hos tre kategorier: ungdomar, nykterister och immigranter.

Det ökade intresset för alkohol bland ungdomar hade sin grund i att alkoholförtäringen, genom att dryckerna blivit mer svåråtkomliga, kom att ses som mer glamorös och spännande.

Även bland tidigare absolutister ökade intresset för alkohol. De stigande alkoholpriserna och därmed ökade förtjänstmöjligheterna inspirerade alkoholförsäljarna till att aktivt försöka marknadsföra sina produkter bland personer som inte tidigare nyttjat alkohol – otvivelaktigt inte utan framgång.

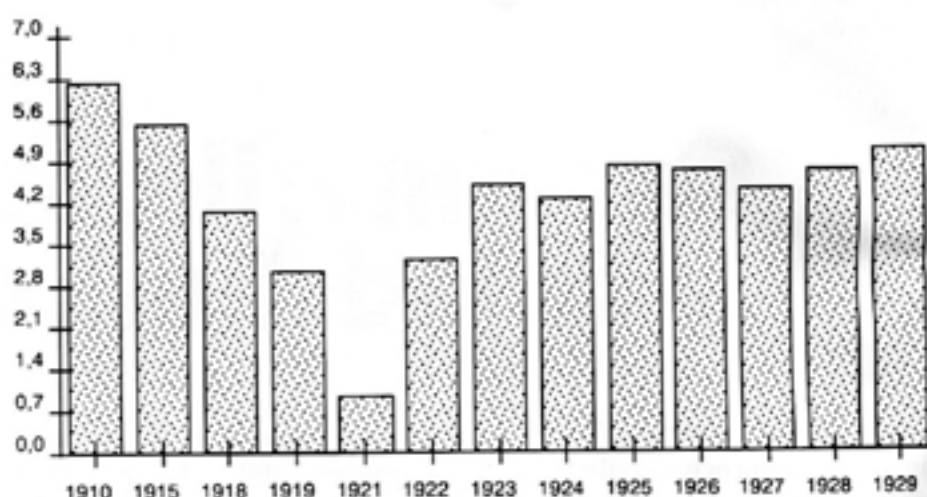
Slutligen ledde alkoholförbudet till att människor kände sig satta under förmynderi. Inte minst gällde det nykomna immigranter, som var högst ovilliga att acceptera de amerikanska myndigheternas påbud. Konsumtionen av alkoholdrycker blev för dem ett sätt att trotsa myndigheterna. Förtäringen kom därför att ske med en hängivenhet och en målmedvetenhet som ter sig främmande för dagens amerikaner.

Till alkoholförbudets paradoxer hör att det faktiskt blev lättare att komma över alkoholdrycker. De illegala krogarna – s k speakeasies – var efter en tid fler än de salooner som tvingats stänga. I Rochester, New York, fanns det t ex dubbelt så många speakeasies som nedlagda salooner. Och i New Jersey hävdas det att antalet utskänkningsställen ökade tiofaldigt.

Före alkoholförbudet hade myndigheterna ständigt hållit ett vakande öga på salooner och barer. Det handlade om krav på licens, skatter, och kontroll av lokalens beskaftenhet och läge. Försäljning fick inte ske i närheten av skolor och kyrkor, samt på söndagar och valdagar. De illegala krogarna stod givetvis helt utanför denna kontroll, vilket betydde att de etablerades i områden som tidigare saknat utskänkningsställen.

Alkoholförbudet ledde också till att människor började dricka alkohol avsedd

Alkoholkonsumtion per capita i USA (liter)

Två år efter alkoholförbudets införande låg konsumtionen åter på den nivå som gällde före förbudet.

för tekniskt, medicinskt eller religiöst bruk. Försäljningen av mediciner innehållande alkohol fördubblades och försäljningen av medicinsk sprit (95-procentig ren alkohol) ökade med 400 procent – trots att det infördes regleringar som skulle stävja en sådan utveckling.

Förbudsivrarna hade hoppats att konsekvensen av alkoholförbudet skulle bli att befolkningen skulle lägga sina pengar på mjölkprodukter, utrustning till hemmet, livförsäkringar och utbildning, pengar som de tidigare spenderat på alkoholdrycker. Så blev det inte alls. Människor ökade inte bara sina utgifter för alkohol, de spenderade också mer pengar på tobak, hasch, marijuana och tung narkotika.

Fler dödsfall

Anhängarna av alkoholförbudet har försökt visa upp statistik som antytt att antalet dödsfall relaterade till alkohol minskade under förbudstiden. Vid en närmare granskning visar sig siffrorna vara rena illusionsnumren. Alkoholförbudet förbättrade inte människors hälsa och hygieniska förhållanden – tvärtom.

För en betydande del av den illegala sprittillverkningen stod en hel armé av amatörer. Resultatet blev inte sällan produkter som kunde skada, och till och med döda, den som förtärde dem. Produkterna kunde också innehålla skadliga denatureringsmedel, ett myndighetskrav på industrialalkohol.

Resultatet blev att antalet dödsfall på grund av giftig alkohol ökade dramatiskt. 1920 dog 1 064 personer på grund av alkoholförgiftning. 1925 hade siffran ökat

fyra gånger till 4 154 personer.

Levercirrhos är en av de mest kända sjukdomarna som har samband med alkoholförtäring. Antalet dödsfall som beror på levercirrhos och alkoholism är dock mycket få i förhållande till samtliga dödsfall. Dessutom förekommer cirrhos även bland absolutister, samtidigt som de flesta storförbrukare av alkohol aldrig utvecklar sjukdomen.

Under Första världskriget sjönk antalet dödsfall i USA orsakade av alkoholism och levercirrhos. Antalet var som lägst fram till 1919, varefter alkoholsjukdomarna – efter alkoholförbudets införande – åter ökade till den nivå som gällt före kriget.

Ökningen hade samband både med den stigande alkoholkonsumtionen och de starkare och giftigare alkoholprodukterna. Till råga på allt sjönk också medelåldern på de som dött av alkoholsjukdomar mellan 1916 och 1923 – trots att hälsotillståndet i övrigt förbättrades bland USAs befolkning.

Under Första världskriget sjönk antalet dödsfall i alkoholsjukdomar även i länder som Danmark, Irland och Storbritannien, men där fortsatte den sjunkande trenden även efter kriget (i avsaknad av alkoholförbud).

Kriminaliteten ökade

Alkoholförbudet medförde att de amerikanska skattebetalarnas kostnader för kriminalitet och brottsbekämpning rakade i höjden.

Nykterhetsivrarna gav alkoholen skulden för allt från sjukdomar till skilsmässor. Högt på deras lista över alkoholens förbannelser låg kriminalitet och fattigdom. De ansåg

att skattebetalarnas börda för att bekosta fängelser och fattighus skulle lättas om man kunde få till stånd en minskad alkoholför-
tärning.

USA hade upplevt en minskning av den tunga brottsligheten under hela 1800- och under början av 1900-talet. Denna trend kom att vändas av alkoholförbudet: Från 1919 till 1933 ökade antalet mord med 36 procent.

En undersökning i 30 större städer visade att under det första förbudsåret ökade kostnaden för polisens verksamhet med 11,4 procent. Det var inte bara överträdelser mot själva alkoholförbudet som gav polisen mer att göra. Antalet gripanden för dryckenskap (!) och störande uppträdande ökade med 41 procent, stöld och inbrott ökade med 9 procent, medan våld mot enskild person ökade med 13 procent.

I stället för att tömma fängelserna fyllde alkoholförbudet dem till bristningsgränsen. I Sing Sing-fängelset ökade antalet internerade med 40 procent på tre år. Fångvårdsanstalten i Atlanta och fängelset i Leavenworth hade vardera plats för 1 500 fångar.

Glorifieringen av alkoholen och inställningen bland ungdomar att det är "spännande" med alkohol, är företeelser i dagens Sverige som vi känner igen från förbudstidens USA.

Men på grund av det stora antalet fängelsedomar tvingades de 1929 vardera att härbergära över 3 700 fångar.

1914 fanns det 3 000 fångar i USAs statliga fängelser. 1932 hade antalet ökat med 366 procent till 14 000. Konsekvensen blev att statens kostnader för fängelserna ökade med hela 1 000 procent mellan 1915 och 1932!

Korruption

Kriminaliteten inte bara ökade, den blev också mer organiserad. Lagstiftningen mot

alkohol (liksom mot narkotika, spelverksamhet och prostitution) innebar en pålitlig inkomstkälla för rader av kriminella grupperingar – alltifrån lokala gatugång till brottsyndikat (Maffian).

Deras verksamhet innebar inte endast brott mot förbudslagstiftningen. Den ledde också till "riktiga" brott, som mord och misshandel, när de olika intressenterna skulle försvara marknader och territorier.

Men det fanns fler bieffekter med alkoholförbudet. Kostnaderna för tull och kustförsvar ökade. Kustförsvarets personalkostnader ökade med 188 procent under 1920-talet medan dess totala budget ökade med 500 procent. Förbudet ledde också till ökad korruption: inom hela kedjan från patrullerande poliser till ledande politiker förekom mutor och bestickningar.

Inte minst var korruptionen betydande inom den myndighet som skulle kontrollera förbudet: The Bureau of Prohibition. Hela byrån organiserades därför om – utan att myndigheterna helt kom till rätta med korruptionen. De årliga kostnaderna för byråns verksamhet ökade stadigt under hela

1920-talet: från 4,4 till 13,4 miljoner dollar.

Samtidigt överhopades de rättsliga instanserna med rättsfall som hade samband med alkoholförbudet. Det kom allvarligt att påverka och förhindra den övriga rättskipningen.

När alkoholförbudet avskaffades sjönk genast brottsligheten, vilket var nog så talande. Ökningen av antalet mord under förbudstiden kunde ha haft samband med andra faktorer än just alkoholförbudet, men det skarpa trendbrott som skedde 1933 visar

att det var alkoholförbudet som orsakat en betydande del av brottsligheten.

Tio år efter förbudets avskaffande hade antalet mord halverats. Det innebar att man var nedre på samma nivå som före Första världskriget.

Förbjuda betyder inte avskaffa

De skadliga konsekvenserna av alkoholförbudet blev sammanfattningsvis större än de förväntade fördelarna med en minskad alkoholkonsumtion. Och det blev, nota bene, aldrig någon minskad alkoholkonsumtion!

Den viktigaste lärdomen av 1920-talets förbudstidska är att "förbjuda" och "avskaffa" inte är synonyma ord, något som politiker – inte minst de svenska – inte förstått. Att en företeelse förbjuds eller regleras betyder inte att den försvinner eller ens blir mindre vanlig. Det må gälla alkohol, filmer på video, narkotika, prostitution, pornografi eller vad nu politikerna anser att de måste bekämpa.

I samtliga dessa fall handlar det om att försöka förbjuda en marknad, där köpare och säljare har ett gemensamt intresse av att försäljningen fortsätter. Backar de gamla säljarna ur, tas marknaden snabbt över av nya försäljarkategorier, som på grund av att priser och vinstmöjligheter ökar är beredda till stora ansträngningar för att varan ska nå köparna. Samtidigt handlar det om högst attraktiva varor, där köparens priskänslighet är obetydlig.

Resultatet av politikernas ingrepp blir således bara att marknaden förflyttas och att priserna stiger. Utbudet kommer att vara oförändrat – eller t o m större eftersom de goda vinsterna stimulerar försäljarna att utvidga marknaden till nya kundkategorier.

På köpet får vi en illegal handel, utan varje spår av kontroll, och understundom våldsamma uppgörelser mellan olika intressenter inom den underjordiska ekonomin.

Även en reglering som inte betyder totalförbud leder i samma riktning. KdS-ledaren Alf Svensson må vara ute i goda avsikter när han i valrörelsen talat om en alkoholransonering, men hans naivitet överträffas bara av Bengt Westerbergs tal om att förbjuda prostitutionen.

Försäljningen av hembränd eller medicinsk/teknisk alkohol har i Sverige nått betydande proportioner på grund av de höga systembolagspriserna. Det är i själva verket så att nästan varje alkoholmissbrukare med minsta kontaktnät, och f ö många normalförbrukare, håller sig med sin egen

leverantör av hemgjord alkohol – om han eller hon nu inte tillverkar själv.

En ransonering skulle bara öka denna för tillverkarna mycket lukrativa verksamhet. Det gjorde kanske inte så mycket, om det inte vore så att det på en sådan illegal marknad, precis som i 1920-talets USA, lätt dyker upp produkter som innehåller skadliga eller t o m dödliga substanser. Antalet skador och dödsfall på grund av förgiftad alkohol skulle vara betydligt färre om priset på legal alkohol sänktes.

Säregen uppfattning

Politikernas försök att begränsa alkoholkonsumtionen leder också till andra fenomen som vi känner igen från den amerikanska förbudstiden.

Glörifieringen av alkoholen, och inställningen bland ungdomar att det är "spännande" med alkohol, är sådana biprodukter. Likaså den svenska (eller skandinaviska) inställningen att alkoholförtäring är ett sätt att motsätta sig förmynderi och över-

Svensk alkoholpolitik bygger på uppfattningen att folk är mer rädda om sin plånbok än om sin hälsa...

het.

En anpassning av alkoholpriser och utskänkingsregler till vad som gäller på kontinenten behöver därför inte alls betyda att alkoholkonsumtionen ökar. Tvärtom

tar mycket att utvecklingen på några års sikt skulle bli den motsatta. Utvecklingen inom EG, inklusive Danmark, underbygger också denna tes: Inom EG sjunker alkoholkonsumtionen, medan den ökar i högprisländer som Sverige och Finland.

Det finns med andra ord skäl att ifrågasätta den nuvarande högprislinjen – som ju för bygger på den säregna uppfattningen att människor inte förmår att handla rationellt vad gäller drickandet, men väl vad gäller kostnaderna.

Det är ett resonemang som faller på sin egen orimlighet: den som inte bekymrar sig för sin hälsa och sitt välbefinnanden tar knappast så allvarligt på om brännvinet kostar 100 eller 200 kronor. □

Fotnot: Siffrorna är hämtade från en studie utförd av prof. Mark Thornton vid universitetet i Auburn för CATO Institute i Washington.

Amerikansk alkoholpolitik idag:

Flest problem där restriktionerna är hårdast

Den amerikanska alkoholpolitiken är långtifrån enhetlig. Den varierar betydligt mellan olika delstater och ibland också från stad till stad.

I Kalifornien kan man köpa öl, vin och sprit i varje snabbköp, medan försäljningen i Pennsylvania endast får ske hos försäljningsställen som kontrolleras av delstaten.

I Pennsylvania får öl endast säljas av handlare med licens. I South Carolina är däremot försäljningen av öl och vin (men inte sprit) helt fri – utom på söndagarna.

I Nevada får alkohol säljas fritt dygnet runt årets alla dagar. De flesta stater förbjuder dock försäljning under vissa tider på dygnet, vanligtvis tidigt på morgonen.

I dussintalet stater får alkohol inte serveras under valdagar, och i Michigan, New Mexico, North Dakota, Indiana och Tennessee för alkoholservice inte ske på juldagen. I vissa stater får alkoholutskänkning

inte ske på söndagar, medan andra stater då kräver särskilt tillstånd. 37 delstater tillåter varje stad och kommun att på egen hand utforma sin alkohollagstiftning.

Till det mer kuriösa hör bestämmelserna i South Carolina. Där begränsar delstatsslagarna alkoholflassornas storlek i barer och restauranger till maximalt 5 centiliter!

Restriktionerna uppmuntrar ibland till överdrivet drickande. I DeKalb County, Georgia, slog myndigheterna 1989 ned på en bar som serverade jättedrinkar, avsedda att räcka långt efter stängningsdags. Myndigheterna införde snabbt bestämmelsen att alla glas skulle vara insamlade inom 30 minuter efter sista beställning.

Konsekvensen blev naturligtvis bara att kunderna kände sig manade att kasta i sig jättedrinken på den korta tid som stod till buds.

Inställningen till alkoholreklam varierar också. I sju stater har myndigheterna möjlighet att censurera annonser de finner

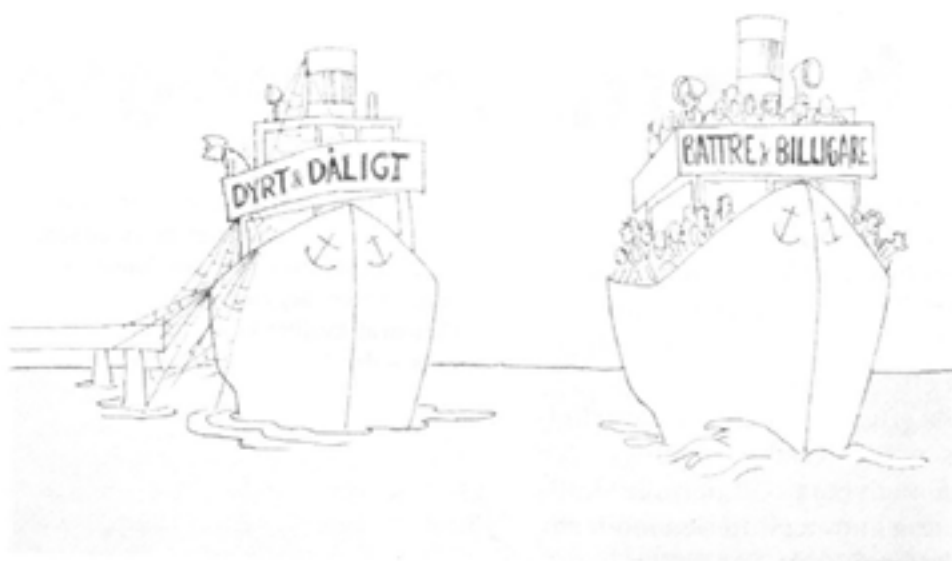
olämpliga. Fem stater förbjuder reklam som innehåller prisinformation. I New Hampshire får reklamen inte referera till påsken eller mors dag, använda bibliska gestalter eller visa kvinnor i utmanande klädsel. I Ohio får jultomten inte avbildas i reklamen, och Utah är därtill bilder på barn eller "påskharen" tabu. Ingenstans är dock alkoholreklam (som i Sverige) helt förbjuden.

Vilka stater har då de största alkoholproblemen? En undersökning som 1986 publicerades i *The Journal on Alcohol Studies* antyder att de stater som har de restriktivaste lagarna – Utah, Kentucky och Mississippi – också har de största problemen med alkohol.

På samma sätt har "torrlagda" städer vanligtvis större problem än de som tillåter försäljning och utskänkning under mer fria former. □

(Källa: Reason)

SPRIDD KAPITAL- BILDNING GER KUNDEN ALLTID RÄTT

För att kunna driva ett företag behövs kapital. Att bygga en fabrik eller att köpa maskiner kostar pengar. Pengar som måste betalas långt innan företaget kan sälja några varor från den nya fabriken eller maskinen. Företag måste också ha ekonomiska reserver för att klara sig över försäljningssvackor och tillfälliga problem. Och anställda måste få lön innan varorna sålts.

Pengar som satsas i företaget kan inte tas ut på samma sätt som pengar på banken. De är låsta i företaget. Och vinsten varierar. Det beror på att vinsten är det som blir kvar sedan alla andra med intressen i företaget fått sitt. De anställda får lön, staten får skatt, leverantörerna får betalt för sina faktu-

ror och långivarna får ränta och amortering. Det som blir kvar, om det blir något, tillfaller ägarna.

Anställda, leverantörer och långgivare får fasta ersättningar för sina tjänster. Så länge företaget överlever tar de inga risker. Ägarna däremot får en varierande ersättning år från år och kan även råka ut för att förlora delar av eller hela sitt insatta kapital, om företaget går illa. För att någon ska vara villig att satsa sina pengar i företag, krävs möjlighet till en vinst.

Det behövs mycket kapital i näringslivet. För att vi ska få ett effektivt näringsliv — som klarar av en hög produktion och en hög levnadsstandard — måste kapitalet styras till de företag som ger bäst avkast-

ning.

Den nödvändiga kapitalbildningen kan ske i enskild eller kollektiv regi. Kollektiv kapitalbildning medför antingen en förstärkning av makten till staten, samhällets starkaste makt-havare eller att fackliga organisationer även får ägarintressen att bevaka. Makten koncentreras om kapitalet kollektiviseras.

Spridning av ägandet i många enskilda småposter är däremot en garanti för att företagen arbetar i konkurrens med varandra. Det är sin tur förutsättningen för att kunderna ska ha det avgörande inflytandet. Att själva kunna välja vilket företag de vill anlita.

Denna annons är bekostad av företrädare för den fria företagsamheten.

Kryssningsroboten

I Contra nr 3/1991 behandlade vi de militärteknologiska erfarenheterna av Gulfkriget och jämförde med vad Sverige förmår idag – slutsatsen var att Sverige ligger på efterkälken.

På efterkälken ligger naturligtvis också Tredje världen. Men målmedvetna regimer där skulle kunna komma ifatt den moderna teknologin när det gäller kryssningsrobotar förhållandevis enkelt, mycket enklare än när det gäller tung teknologi som kärnvapen.

Tanken att opålitliga diktatorer i Asien eller Afrika skulle kunna utrusta sig med robotar som med framgång skulle kunna avfyras mot mål i Europa eller Amerika är inte tilltalande, men dessvärre inte orealistisk.

Vi skall se på de hot som vi kommer att möta framöver – när dagens spetsteknologi har blivit varje terrorists egendom.

Världen fick för första gången upp ögonen för vad ny vapentechnologi kan uträtta under Falklandskriget 1982.

En fransktillverkad argentinsk Exocet-robot sänkte den brittiska jagaren Sheffield. Roboten avfyrades från ett attackflygplan på flera mils avstånd, den sökte upp jagaren och stack Sheffield i brand – och detta trots att själva stridsladdningen aldrig exploderade. Det var det kvarvarande raketbränslet som exploderade när roboten träffade sitt mål och den explosionen var tillräcklig för att utlösa den brand som tvingade britterna att överge jagaren.

Tomahawk-roboten visade framfötterna

Idag representerar Exocet i vissa avseenden en föråldrad teknik. Exocet drivs av en raketmotor. Det begränsar räckvidden.

En kryssningsrobot drivs med en jetmotor, vilket ger den i princip en räckvidd som ett flygplan. Den amerikanska Tomahawk-roboten har en räckvidd på över 200 mil.

Genom att kvalitetskraven på motorn kan sänkas – den behöver ju bara några timmars säker driftstid – kan den tillverkas med billig traditionell formgivningsteknik. I en flygplansmotor måste komponenterna fräsas ut ur större metallstycken, vilket är betydligt dyrare. De sänkta kvalitetskraven och förhållandet att kryssningsroboten inte behöver någon pilot – och inte heller behöver återvända till sin hemmabas – gör att den kan göras förhållandevis liten. Den liknar mer en torped än ett flygplan.

Den kompakta formen och den låga vikten medför flera fördelar. Även små militära fartyg kan utrustas med kryssnings-

robotar. Det är förhållandevis enkelt att frakta stora kvantiteter kryssningsrobotar långa sträckor. Vilket naturligtvis öppnar nya möjligheter för fattiga länder att skaffa sig ett nytt vapen. Det finns tusentals fartyg (flera dussin svenska) som skulle kunna utrustas med kryssningsrobotar – till förhållandevis låga kostnader.

Träffbild – inom åtta meter efter femtio mil

Den avancerade styrteknologin som finns i Exocet-roboten används också – i än mer sofistikerad form – i kryssningsrobotarna.

Roboten kan avgöra var den finns, genom att den har en karta inprogrammerad. Var tionde eller tjugonde mil "ser sig roboten om" i terrängen, jämför topografin med sina inprogrammerade kartor och korrigerar riktningen för att styra mot det förutbestämda målet. Vid prov som utfördes i Kalifornien flög roboten 50 mil till ett testmål i Nevada, där den träffade en målbanderoll på några meters längd.

Under Gulfkriget uppmättes en träffsäkerhet på inom åtta meter för de hundratal Tomahawk-robotar som avfyrades mot mål i Irak. Det skall dock tilläggas att den här tekniken bara kan användas över land. Till havs har roboten inga topografiska formationer som kan hjälpa den att avgöra sin position.

Men det finns hjälp även till havs – hjälpmedel som snart kommer att finnas tillgängliga. Navstar heter ett nät av navigations-satelliter som just börjat tas i bruk. Det ger roboten (liksom flygplan och fartyg, både civila och militära) exakta positionsuppgifter. Genom det nya navigationssystemet blir det möjligt att avstå från de komplicerade topografiska profilkartorna.

USA kan visserligen med hjälp av satellitspaning upprätta sådana för i stort sett hela jordklotet, men ett fattigt land i Tredje världen kan det inte. Genom att använda sig av navigationssatelliterna blir kryssningsrobotar överkomliga även för fattiga länder. Prov med Navstar har visat att systemet gör det möjligt att fastställa en position med 12 meters felmarginal.

Att avfyras en kryssningsrobot från en ubåt i Atlanten och få den att träffa (för att ta ett oskyldigt mål) Karl XII-statyn i Kungsträdgården är tekniskt genomförbart och förhållandevis billigt.

När det behövs ännu större träffsäkerhet

Laserteknologin började användas redan i slutet av Vietnamkriget. En riktare, som kan befinna sig långt från det avfyrande flygplanet, riktar en laserstråle mot målet. Ett optiskt system på roboten avläser var strålen träffar målet och styr mot den punkten.

I Vietnam användes sådana "smarta bomber" för att slå ut broar och andra viktiga militära mål. I Gulfkriget användes systemet mot fiendliga stridsvagnar. Granater som avfyras med hjälp av 155 mm granatkastare har en räckvidd på 15 km och kan med hjälp av laserstyrningen uppnå hög träffsäkerhet.

Laserstyrda bomber användes mot försvarsdepartementet i Bagdad. Byggnaden hade ett kraftigt tak och låg centralt i staden, där risken för civila offer var stor. Med hjälp av laserstyrning kunde en bomb styras in i en ventil där den uppnådde önskad verkan.

En svensk motsvarighet till de amerikanska styrda granaterna är Strix, ett system som utvecklats gemensamt av Saab Missile och Bofors (numera Swedish Ordnance). Helt nyligen har beslut fattats om att gå vidare med tillverkning, men det dröjer många år innan systemet är operativt.

Prover med prototyper har varit framgångsrika. Svårigheten ligger framförallt i att utveckla den elektronik som skall klara de enorma påfrestningar (tryck och temperatur) som en granat utsätts när den avfyras och sedan flyger genom luften på sin väg mot målet.

Terroristernas chans

Laserstyrda bomber kommer länge än att vara en svårtillgänglig teknologi för fattiga länder och terroristorganisationer. Men med kryssningsrobotar förhåller det sig annorlunda.

Idag är det bara USA och Sovjet som har tillgång till alla de specialteknologier som behövs för att bygga kryssningsrobo-

tar: tröghetsnavigering, mikroprocessorer, satellitpositioneringssystem, laser, effektiva lågviktssjetmotorer osv. Men det är inte svårt att tänka sig att denna teknologi inom en inte alltför avlägsen framtid blir betydligt mer tillgänglig i de fattiga länderna.

De länder som idag hårbärgerar terroristgrupper som redan med traditionella hjälpmedel har spritt skräck i Europa, USA och Japan. Här finns lysande tillfällen att skaffa sig ett vapen som kan sprida skräck i Väst. De i jämförelse med kryssningsrobotarna synnerligen primitiva irakiska Scud-missilerna spred skräck i både Israel och Saudi-Arabien under Gulfkriget. Trots att bara något hundratal robotar avfyrades och trots att träffsäkerheten var utomordentligt dålig.

Det finns goda skäl att vara på sin vakt mot att länder som Irak skaffar sig de hotande möjligheter som kryssningsrobotar innebär – även om de är laddade med konventionella stridsmedel. □

Av Tommy Hansson

Idrotten och Sydafrika

En konsekvens av statspresident F W de Klerks version av Michail Gorbatsjovs *perestrojka* är Sydafrikas återinträde på de internationella idrottsarenorna. Det senaste OS-deltagandet inföll i Rom 1960, och 1970 utslöts Sydafrika officiellt från Internationella olympiska kommittén (IOC).

Nu har dock IOC bestämt sig för att tillåta sydafrikanskt deltagande såväl i vinterspelen i Albertsville som sommarspelen i Barcelona 1992.

Som vanligt vet dock Sverige bäst – i idrottsliga som i andra sammanhang.

Parallellt med att IOC-basen Juan Antonio Samaranch välkomnade Sydafrika till olympiska spelen, och en rad länder – bland andra USA, Japan, Schweiz, Israel och Island – förutskickade hävda sanktioner, deklarerade ordföranden i Riksidrottsstyrelsen (RS) Arne Ljungqvist att den blågula i-

drotsbojkotten fortsätter.

Sällan har väl den slitna latinska sentensen *O sancta simplicitas* (O, heliga enfold) känts mer adekvat än i detta sammanhang.

"Skulle sagt nej"

Att Ljungqvist inte pratade i vädret demonstreras med önskvärd tydlighet av en tragikomisk händelse uppe i de nordligaste delarna av Sverige, på gränsen

till Finland, i slutet av juli. En sydafrikansk kanotist hade då oförsynthet att delta i ett arktiskt "kanotrally" i älvarna mellan Sverige och Finland. Han hade fått visum av de finländska myndigheterna efter det att den arrangerande finska konot-

föreningen ansett att det ej varit av nöden att tillfråga vare sig svenska UD eller Riksidrottsförbundet (RF) i ärendet. Tävligen hölls nämligen till övervägande del i finska vattendrag. – Nej, vi tycker inte att vi har haft någon anledning till det,

Marathonmästaren Kenneth McArthur hyllades av sydafrikanska landsmän i Stockholms stadion 1912.

yttrad den pressansvarige Greger Toolanen, enligt Svenska Dagbladet den 30 juli. Enligt samme Toolanen hade arrangörerna inhämtat nödvändigt tillstånd från Finlands UD.

Så här lättvindligt får man naturligtvis inte gå till väga då

sanktionerna mot Sydafrika.

Fjäskat för RF

Frågan är nu bara om Sverige ska bli det sista landet i världen som häver idrottsbojkotten (och andra typer av bojkotter) mot Sydafrika. Att det i sådana

Sydafrikanen Lewis vann cykelloppet "Mälaren runt" 1912.

det gäller sydafrikanskt deltagande, anser givetvis det allvarstygda RF och dess internationelle sekreterare Bengt Sevelius enligt SvD den 30 juli:

- Vi skulle ha sagt nej om vi blivit tillfrågade, men vi har svårt att göra något åt det om det är finländska arrangörer för tävlingen.

Om Arktiska kanottrallyt kan sägas att det paddlas i tre gränsälvar: Torneälven, Könkämä och Muoni. Tio gränskommuner sponsrar evenemanget, däribland de svenska, Kiruna, Pajala, Haparanda och Övertorneå.

Till saken hör att samtliga dessa fått förhandsinformation om sydafrikanens deltagande, men uppenbart inte tyckt att ärendet tarvat den inkvisitoriska behandling som RF, med dess småpåvar Savelius, Ljungqvist med flera, utan tvivel hade bestått det - om de fått råda. Det fick de dessbättre inte.

Bengt Sevelius uttryckte alltså sin moraliska indignation mot sydafrikanskt idrottsdeltagande en månad efter det att IOC beslutat skicka ut inbjudningar till Sydafrika för OS-deltagande 1992. Och efter det att Finland bestämt sig för att mjuka upp

sammanhang ofta återropade landet Albanien hinner före, är åtminstone jag övertygad om.

Det skulle inte förvåna om, låt oss säga, länder som Nordkorea och Kuba - det senare med viss tvekan - gör detsamma.

Handen på hjärtat, Bengt Sevelius: Kan vi verkligen ställa upp i Albertville och Barcelona om Sydafrika finns med? En svensk OS-bojkott skulle kunna tjäna som ett rakryggt moraliskt föredöme för andra länder. Det är inte helt omöjligt att vi kan få med oss Kuba, Vietnam och... Angola? Kina? Komorerna?

Man kan fråga sig varför det idrottsliga Sverige stått på rad och med mössan i hand fjäskat för RFs och den svenska olympiska kommitténs bojkottlinje. Nyligen gav till exempel de svenska arrangörerna av VM i livräddning (!) efter för påtryckningarna från RF och drog tillbaka sin inbjudan till den sydafrikanska truppen att komma till tävlingen i Sverige.

Lite mer myndighetstrots och upprorsanda ute bland gräsrotterna, tack!

Jag har länge trott att den svenska idrottsrörelsens inställ-

ning till Sydafrika, som jag kritiserat i upprepade debattartiklar i RF-organet Svensk Idrott, framförallt varit en fråga om politisk korrekthet och att den hårda linjen skulle överges om Sydafrika tilläts komma med i gemenskapen igen.

Nu är jag inte lika säker längre. Kanske är det rentutav så att grabbarna inom RF och RS betraktar sig som de sista sant troende i Sydafrika-frågan, ungefär som då "bibeltroende" kristna väntar på att kroppsligen bli uppyrkta i himlarymderna då Kristus återvänder. Som envetet blir fast i sin övertygelse då människor i sin förvillelse vacklar omkring dem.

OS-hopp

Må därför den svenska idrottsbyråkratin bli salig på sin tro. Trots allt överlever förmodligen Sydafrikas idrottsutövare även om de ej tilläts tävla i Sverige. Men låt oss andra, och den civiliserade idrottsvärlden utanför, glädjas åt att Sydafrikas många

Kitson och Winslow, båda från Sydafrikanska unionen, vann herrdubbeln i Stockholms-OS.

duktiga svarta idrottsmän och idrottskvinnor - liksom utövare ur övriga folkgrupper - äntligen får mäta sina krafter i internationell konkurrens.

En av de mest bejublade seg-rarna i Stockholms-OS 1912 var för övrigt marathontävlaren Kenneth McArthur från Sydafrika, som i den tryckande het-tan gav vårt eget hopp Sigge Jakobsson (som sprang i för trånga skor) rejält på pälsen.

Sydafrikas första olympiska guldmedaljör hette dock Reginald Walker. Han vann 100 meter i London 1908 på dåtida fenomentiden 10,8. Walker omkom i det första världskriget några år senare.

Bland hoppen inför Sommar-OS 1992 märks kvinnliga löparstjärnan och före detta världsrekordhållaren Zola Budd samt avhoppade amerikanske spjutkastaren Tom Petranoff, numer sydafrikansk medborgare. Hoppen inför Albertville torde kunna negligeras...

Schmidt inspärrad

Är det förresten inte ganska märkligt att Sydafrika är det enda land i världen som av den internationella idrottsrörelsen avkrävs ett ändrat samhällssystem för att få vara med bland världens stora?

Ändå är det ju betydligt fler länder än Sydafrika som varit och är i behov av sådant. Men inte har det krävts att Sovjet, Kina eller Kuba skulle skrota

kommunismen. Eller Östtyskland, som på sin tid lät spärra in världsrekordmannen i diskus, Wolfgang Schmidt. Han sattes i arbetsläger att plocka potatis för sina förgripliga åsikters skull.

Det var väl bara Ricky Bruch, och hans diskuskastande vänner i USA, som protesterade mot Schmidts öde. Schmidt blev så småningom västtysk. □

BOK-NYTT

De vita korsen

Den 30 november 1939 klockan 09.15 flög ryska bombplan in över Helsingfors och fällde sin dödsbringande last. Därmed hade det krig som fick namnet Finska vinterkriget börjat.

De finska rapporterna om dessa bombningar förnekades i den sovjetiska radion, som i stället meddelade att de ryska flygplanen hade fällt bröd till de svältande massorna i Helsingfors. Efter detta fick de sovjetiska

orsakades av de talrika ryska bombanfallen mot civila mål.

Boken *De vita korsen* är ingen spännande krigsskildring, men bakom anhopningen av detaljuppgifter lyser hjältemodet fram. Några i boken förekommande bilder ger en förtäta och suggestiv upplevelse av död och förintelse och av den stränga vintern med djup snö och ohygglig kyla.

Den 13 mars 1940 slutade Finska vinterkriget. Av en miljon man som Sovjet satte in mot Finland stupade omkring två hundra tusen. De finska förlusterna uppgick till 19 570 stupade.

David Stavenheim

Carl Rehnfors: *De vita korsen*.
Axplock. ISBN: 91-86-436-36-8

Korten på bordet?

I *Korten på bordet?* av W M Carlgren ges en redogörelse av de svenska vitböckerna, som handlar om utrikespolitiken under Andra världskriget.

Den första vitboken, vilken utkom i juli månad 1946, handlar om förbindelserna mellan chefen för lantförsvarets kommandoexpedition, Henry Kellgren, och tyske militärattachén i Stockholm 1939-1945.

Ursprunget till denna vitbok är att söka i överbefälhavaren Helge Jungs yrkande på att Kellgren skulle entledigas från sin post. Regeringen stödde dock Kellgren, varför Jung misslyckades med sin aktion.

Jung hade emellertid tidigare haft framgång i sitt agerande mot militärbefälhavaren för Övre Norrland, Nils Rosenblad, vilken tvingades att avgå. Regeringens entydiga stöd åt Kell-

gren gjorde att Jung skrinlade en planerad aktion mot förre överbefälhavaren Olof Thörnell. Thörnell ansågs, liksom Kellgren och Rosenblad, ha ådagalagt överdriven orientering mot och respekt för Tyskland.

Utöver den ovannämnda vitboken utkom fyra vitböcker innan denna form av dokumentation över krigstidens utrikespolitik upphörde 1948. Ett par av vitböckerna handlade bl a om transiteringsfrågorna under år 1940. Pressreaktionen efter

säkerligen skadat de allierade mer än även en långt gående eftergiftspolitik kunde göra".

Sveriges utrikesminister under krigsåren, Christian Günter, underströk i sitt sista tal som utrikesminister, att "vi har varit ense om att försöka undvika att komma med i kriget, och vi har varit beslutna att hjälpa våra grannländer så långt vi kunnat utan att offra vårt eget land".

Efter dessa linjer har Sverige handlat - det torde ingen omdömesgill iakttagare bestrida.

Nåväl, låt oss då också stå för det! Skulle andra länder ogilla ett eller annat, så bör det varken föranleda oss att ändra mening eller be om ursäkt". Det är i detta sammanhang värt att notera att det fanns en tyskt anfallsplan mot Sverige, vilken hade benämningen Operation Polarfuchs.

Författaren säger i en kommentar till vitboksutgivningen, att den på inga vis var tillräcklig för en rättvisande bedömning av krigsårens utrikespolitik och utrikesminister.

Framför allt hade förhållandena till den segerrika stormaktsalliansen England-Sovjetunionen-USA under de sista krigsåren lämnats utan dokumentation överhuvudtaget.

I de utgivna vitböckernas perspektiv kom den svenska utrikespolitiken under kriget att te sig som mer ensidig, mer Tysklandorienterad, än den utifrån en vidare infallsvinkel faktiskt varit.

Sveriges alltmer hårdnade hållning under den andra krigshälften gentemot Tyskland, och dess långtgående tillmötesgåenden gentemot Tysklands motståndare, belystes inte alls. Vitböckerna lämnade efter sig en snedbelysning av den krigstida utrikespolitiken.

Korten på bordet? är en vär-

bomberna namnet "Molotovs brödkorvar" av finnarna.

Om finska vinterkriget har Carl Rehnfors skrivit en bok med titeln *De vita korsen*. Rehnfors, som var meningssoldat i finska armén under vinterkriget, skildrar krigsförloppet i form av dagboksanteckningar. Författaren hade tillgång till radio, och han förmedlar en översiktlig framställning från de olika frontavsnitten.

Dagboksanteckningarna är rika på detaljuppgifter om ryska förluster i manskap och materiel, men av förställda skäl saknas uppgifter om finska militära förluster. Däremot gavs information om materiella skador och förluster i döda, som

utgivningen av dessa vitböcker var övervägande gynnsam. Man fann det vara fullt klarlagt att en eftergiftspolitik hade förts, och att denna inte alltid hade varit förenlig med neutralitetens regler. Dock hade det centrala syftet med den förda politiken uppfyllts, nämligen att hålla Sverige utanför krig.

Utrikesminister Östen Undén anförde som sin åsikt, att samtycke till permittenttrafiken kunnat vägras utan att Sverige behövt befara oantagliga konsekvenser. Undén fastslog emellertid att "En heroisk motståndspolitik som medfört Sveriges besättande av tyska stridskrafter skulle ha gjort vårt land till en tysk krigsbas och därmed

defull bok, som på ett förtjänstfullt sätt redogör för vitböcker-
nas tillkomsthistoria, och som
ger många intressanta inblick-
ar.

David Stavenheim

WM Carlgren: *Korten på bord-
et? Uddevalla 1989. ISBN: 91-
85266-45-0*

Svensk roulette

Författaren Hans Hederberg har
med hjälp av tillförlitliga källor
kartlagt den svenska underrät-
telsetjänstens operativa samar-
bete med USA. Utrikesminister
Östen Undéns dagböcker har
anlitats som källor. Även avhop-
pare och spioner berättar.

Det är inte märkligt att boken
åstadkommit en hel del rabalder
i media. Somliga har avfärdat
skriften som "sagobok" – andra
har tagit den på berättigt all-
var. Hederberg har gjort ordent-
liga, källkritiska genomgångar
av ett kvalificerat material och
anlitat initierade källor. Östen
Undéns dagböcker levererar
skrämmande interiörer från de
år då svensk säkerhetspolitik
konstituerades. Hederberg kon-

staterar att den utrikespolitik
som bedrivs idag har sina rötter
i perioden mellan 1945 och
1962.

Undén, som hade en viss för-
kärlek för USA, förefaller att ha
varit en något tveksam anhäng-
are av den svenska neutralitets-
tanken. Undén ville förvisso
hålla Sverige utanför allianser,
men ändå att vi skulle kunna
skaffa vårt land värdefull mili-
tär utrustning och även själva
kunna sälja sådan.

Datasaab exporterade –
smugglade – förbjuden teknolo-
gi till Sovjet. Ändå är vi inte
pålitliga i sovjetiska ögon! Det
är detta operativa samarbete som
är bokens "roulette". De sovjet-
iska ubåtskränkningarna ville
sannolikt utröna vad den svens-
ka neutraliteten går för.

Arne Sundström

Hans Hederberg: *Svensk Rou-
lette. Legenda.*

I Krigets skugga

Socionomen Maria Söderberg
har rest, fotograferat och skri-
vit i Afghanistan vid fyra till-

fällen sedan 1982. Hennes skild-
ring gäller inte så mycket fasor-
na vid fronten. Hon har i stället
valt att skildra vardagen, kvin-
norna och barnen – i synnerhet
den långa kampen för överlev-

I KRIGETS SKUGGA

KVINNBILDER FRÅN AFGHANISTAN

nad efter det att ryssarna inva-
derat landet.

Med hjälp av en kvinnlig tolk
får författaren del av de afghans-
ka kvinnornas intimare samtal.
Därigenom har hon fått många
frågor besvarade och många
tidigare oklarheter belysta och
utredda. Kvinnorna berättar om
sina dödade barn och om sin
sorg och vrede. Det uttalar för-
bannelser över ryssarnas närva-

ro. De svälter och känner oro,
de får missfall. Den sparsamma
medicineringen som de beskär
hjälpes föga. Åttio procent av
dem som körs till hälsocentra-
len för överhuvudtaget ingen
hjälp.

Mer än fem miljoner afgha-
ner lever i flyktingläger, de fle-
sta kvinnor och barn. När kvin-
nobilderna från Afghanistan
sätts in i ett större sammanhang
får man en klarare bild av lan-
det som det är idag. Kapitlen
interfolieras med många talan-
de bilder. De ger boken ett av-
sevärt lyft.

I sista kapitlet, *Väntan*, be-
handlas det som bör hända när
Sovjets ockupation upphört.

Ett stort problem som under
lång tid kommer att ligga fram-
för afghanerna är att försöka
enas kring en framsynt nationell
ledning eller stark ledargestalt.

Arne Sundström

*I krigets skugga. Kvinnobilder
från Afghanistan. Författarför-
laget Ficher & Rye. ISBN: 91-
7054-601-0*

CONTRA 1 1992

I nästa nummer av *Contra* berättar Tommy Hansson om Alger Hiss, spionen som blivit martyrt i vänsterns ögon. Han berättar dessutom om hur ett kyrkligt biståndsorgan uppmuntrar terrorism. Vidare kommer en avslöjande artikel om Carl Bildt. I nästa nummer återkommer de gula notissidorna. Och som vanligt: mycket mer.

...kommer i december